

ИЗЛИЗА ОТ 1900 ГОДИНА

ЦЪРКОВЕН ВЕСТНИК

ОФИЦИАЛНО ИЗДАНИЕ НА БЪЛГАРСКАТА ПРАВОСЛАВНА ЦЪРКВА – БЪЛГАРСКА ПАТРИАРШИЯ

ГОДИНА СХІХ, БРОЙ 15

СОФИЯ, 16-31 ЮЛИ 2018 г.

ЦЕНА 0,70 ЛВ.

e-mail: sinizdat@gmail.com

www.facebook.com/Synodalpress/

Християнството по света

Християнска Кападокия

Стр. 1, 4-5

Достойни архиереи на БПЦ

- Натанаил Охридски
- Софроний Търновски

Стр. 6

Християнско изкуство

Църковното творчество на П. И. Чайковски и С. В. Рахманинов

Стр. 7

Колонка на редактора

Вавилонските ни кули

Стр. 5

Научен форум

Международна православна конференция на Александрийската патриаршия

Стр. 3

Международен православен симпозиум по догматика в Баламанг, Либан

Стр. 8

ХРИСТИЯНСТВОТО ПО СВЕТА

Християнска Кападокия

Юдеи и прозелити, жители на Кападокия, са сред първите, чули благовестието на апостолите „за великите Божии дела“ на своя език в Йерусалим, в деня на Петдесетница (Деян. ап. 2:9). Благодарение близостта до Светите земи и проповедта на апостолите и техните ученици християнството се разпространило изключително бързо по тези места.

тези области и заочно, чрез послания. В Мала Азия, в древния гр. Икония (дн. гр. Коня), св. апостол Павел за пръв път проповядва за Исус Христос през 47 г.

Според по-късни църковни предания св. ап. Андрей Първозвани, брат на ап. Петър, е проповядвал в Кападокия, както и в Галатия, Витиния, по бреговете на Черно море и в Скития. А според св. Ири-

вести Евангелието в Армения, където и умрял мъченически (80 г.).

За разпространението на християнската религия през втората половина на II в. на територията на региона споменава Тертулиан в съчинението си „Против юдеите“, където казва: „*Та в кого, ако не в Христа, са повярвали всички народи?... партияните, мидяните, елините, жителите на Месопотамия, Армения, Фригия, Кападокия, Понт и Асия, Памфилия, Египет и части от Африка*“.

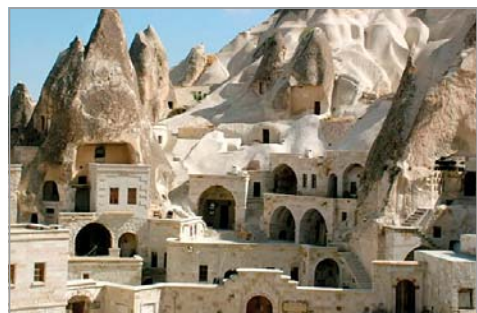
В началото на II в., по силата на своя личен авторитет огромно влияние над малоазийските църкви имат св. Игнатий Богоносец, а след това и св. свещеномъченик Поликарп Смирненски, както е видно от техните послания.

Още към IV в., според известния изследовател проф. Адолф Харнак, земите на днешна Мала Азия принадлежат към онези области, в които християните са почти половината от населението.

Мъченичество за вярата

В първите векове на християнството по тези земи мнозина следовници на Христа, които приели евангелската проповед, станали жертва на гоненията като изповедници и мъченици на вярата. По време на жестоките гонения пещерите и издяланите

На стр. 4

Че още в апостолско време в Кападокия е имало Христови последователи, свидетелства и посланието на св. ап. Петър, който се обръща към християните, „*пръснати по Понт, Галатия, Кападокия, Асия и Витиния*“, със своето първо апостолско послание (1 Петр. 1:2). След Апостолския събор (51 г.) в Йерусалим, като посетил Антиохия (Гал. 2:11), апостолът проповядвал християнството на юдеите на разсеянето в Понт, Галатия, Кападокия, Асия и Витиния, а след това ръководил християните от

ней („Против ересите“) много епископски катедри в Мала Азия са основани от св. ап. Йоан Богослов.

Съгласно едно предание, известно и на древните латински писатели, и друг от дванадесетте апостоли е пребивавал в Кападокия – св. ап. Юда – Тадей или Левий. Наричат го, както и апостол Яков, „брат Господен“, защото бил син на Йосиф, обрчаница на Пресвета Дева. Апостолът основал в Кападокия християнска община, ръкоположил за епископ Теофил, а сам той се отправил да благо-

ХРОНИКА

България

Празник в Рилската св. обител

В Рилския манастир тържествено бе отбелязан празникът Възвръщане на честните, чудотворни и свети мощи на преп. наш отец Йоан Рилски в светата обител, преди 522 години. Духовните тържества започнаха на 30 юни с всеобщо бдениие, възглавено от Негово Високопреосвещенство Неврокопски митрополит Серафим, който бе в съслужение с манастирското братство и духовници от страната. Бдението започна в 20 ч. и продължи до ранните часове на 1 юли. Песнопенията бяха изпълнени антифонно от хор „Св. Наум Охридски“, дирижиран от г-н Андрей Касабов, и сборна група псалти, които вече десет години идват за празника от гр. Букурещ, с диригент свещ. Кристиян Тодрияну.

Молитвено участие в празничното богослужение взеха монахи от Ресилския, Врачанския и Самоковския манастир, свещеници и монаси от различни епархии на страната. Храмът остана изпълнен с богомолци до самия край на нощната служба.

На празника в 9,30 ч. започна тържествената св. Литургия, възглавена от митрополит Серафим, който бе в съслужение с игумена на Рилската св. обител Адрианополски еп. Евлогий, Главинишки еп. Йоан, архим. Теоктист, предстоятел на Българското подворие в Москва, свещеници от страната и манастирското братство. По традиция десетки християни се причастяват на празника на преп. Йоан Рилски, но тази година впечатление направи големият брой малчугани, които пристъпиха към честните Дарове.

В края на св. Евхаристия митрополит Серафим преподаде на народа отеческия благослов на Негово Светейшество Българския патриарх Неофит, с чието благословение той възглави духовното тържество. В словото си той още каза: „Днешният ден е празник за тази света обител, тъй като това е денят, когато отново, през XV в., се връщат тук мощите на преподобния Йоан. Всички знаем, че тази пла-

нина е осветена от неговия живот. Тази планина е средище на монашеството и е извор на духовен живот за цялата ни страна и за целия ни народ през дълги векове и в годините на тежки обстоятелства за нашия народ и страна“.

Митрополит Серафим изтъкна, че след завръщането им през XV в. в древния манастир, почитта към мощите на светеца не е прекъсвала. Той обърна внимание на постоянното благоукрасяване и обновяване на древната обител. „Онези, които идват тук без вяра или с безразличие, си тръгват поне с малко духовна закуска и променени в своето мислене и отношение към Православната църква. Радостно е, че в днешния ден мнозина дой-

доха да почетат св. Йоан Рилски, мнозина се и причастиха с Пречистите Христосви Тайни“, каза още митрополитът.

Игуменът на манастира – Адрианополски еп. Евлогий, благодари на митрополит Серафим за благите думи, както и за благословието на Светейшия патриарх Неофит. Той благодари специално и на христичесте гости от Румънската православна църква, като подчерта, че преподобният Йоан Рилски ще се моли и ще се застъпва за тях пред Престола Божий за техния труд и подвиг – всяка година да участват в духовните тържества на покровителя на българския народ. Благодарност от името на братството на св. обител игуменът отправи и към свещенослужителите и поклонниците, като ги насърчи в стремежа им към още по-пламенна любов в служението им и към Бога и св. Йоан.

Ангел КАРАДАКОВ

ХРОНИКА

България

Храмовият празник на катедралата в гр. Силистра

С благословието на Негово Високопреосвещенство митрополит Амвросий в престолния град на Доростолска епархия пристигнаха светини за поклонение и благословение на вярващите – тези на св. Лука Кримски-Симферополски и на св. блажена Матрона Московска. Светините бяха посрещнати в катедралния храм „Св. апли Петър и Павел“.

Същия ден, 28 юни, храмът стана домакин и на чудотворната икона „Св. Богородица Одигитрия-Байгалска“, посрещната от силистренското

духовенство, начело с Доростолския митрополит Амвросий, който възглави и молебен пред чудотворната икона. В празничната нощ последва и всенощ-

но бдение с петохлебие и панихида за ктиторите, благодетелите, свещенослужителите и настоятелите на катедралния храм.

На 29 юни празничната архиерейска Божествена св. Литургия бе отслужена от Негово Високопреосвещенство Доростолски митрополит Амвросий и Негово Високопреосвещенство архиепископ Юстиниан, в която се включиха и духовници от страната и чужбина. След светата Литургия бе извършен водосвет и осветен корбан за здраве.

Архим. ЕМИЛИЯН

Архиерейско съслужение във варненския катедрален храм „Успение Богородично“

На 1 юли, 5 Неделя след Петдесетница, високопреосвещените Варненски и Великопреславски митрополит Йоан и Елистински и Калмицки архиеп. Юстиниан отслужиха св. Литургия в митрополитския катедрален храм „Успение Богородично“. Заедно с тях съслужиха протосингелът на Варненска и Великопреславска св. митрополия и председател на храма домакин ставр. ик. Димитър Стоев, ставрофорен ик. Дончо Александров – епархийски съветник, храмовото духовенство и придружаващите архиепископа. Молитвено участие в богослужбата взеха множество християни.

Свещеник Стефан Николов произнесе проповед върху евангелското четиво за деня (Мат. 8:28-9:1), в което св. евангелист Матей, очевидец на събитието, ни разказва за изцелението на двамата гергесински бесновати. С Иисусовото разрешение бесовете се вселили в стадо свини, които освирипели се сурнали към езерото и се издавили. Жителите на града излез-

ли да посрещнат Иисус и започнали да Го молят да си отиде. Отецът обърна внимание на това колко безчувствени са били те към страданията на изцелените, а ние сме призвани от Христос към състрадание и любов един към друг, към надмогване на егоизма си, да започнем да гледаме на чуждата болка като на своя, да вземем върху си част от нея и така, като лекари, братски да я лекуваме, да не търсим само своето си, да понасяме един другиму тежотите, или казано по-просто – да се обичаме.

Митрополит Йоан произнесе слово в края на светата Литургия, като

каза, че във възкресния ден отбелязваме отново паметта на преподобния и богоносен наш отец Йоан, пустинножител Рилски Чудотворец и по-конкретно възвръщането на честните му мощи от Търново в Рилската света обител през 1469 година.

Архиереят се обърна към госта със сърдечна радост и благодарност, че след празничното му съслужение с високопреосвещения Доростолски митрополит Амвросий на храмовия празник в катедралата в Силистра, той посети и престолния град на Варненска и Великопреславска епархия.

Георги ВЕЛИКОВ

Възпоменание за Варненския и Великопреславски митрополит Кирил

На 9 юли се изпъват пет години от кончината на приснопамятния Варненски и Великопреславски митрополит Кирил (1954-2013).

На 7 юли (събота) Негово Високопреосвещенство Варненски и Великопреславски митрополит Йоан ще отслужи Заупокойна св. Литургия в катедрален храм „Успение Богородично“ – Варна в съслужение с храмо-

вото духовенство и свещеници от епархията, след което в храма ще бъде извършена панихида. На гроба на приснопамятния митрополит Кирил, в централния гробищен парк в града, ще бъде отслужена заупокойна молитва (трисагий).

Вечна и блажена да бъде светлата му памет!

Варненска и Великопреславска света митрополия

Двама митрополити служиха заедно във Враца за Събора на светите 12 апостоли

Двата големи християнски празници – Петровден и Събор на светите 12 апостоли – които се отбелязват в два последователни дни, се превърнаха в истинско тържество на вярата във Враца. Всички богослужения бяха отслужени в катедралата „Свети апостоли“, която на 30 юни има храмов празник. Стоици врачани дойдоха за богослуженията.

В петък празникът на светите първоверховни апостоли Петър и Павел бе отбелязан с архиерейска света Литургия, оглавена от Негово Високопреосвещенство Врачански митрополит Григорий.

В същия ден вечерта бе отслужено всенощно бдение за честването на Събора на светите 12 апостоли. Богослужението бе предствявано от Врачанския митрополит, в което участие взеха и певци от мъжкия хор за византийско пеене „Св. Наум Охридски“ от София.

Врачани с радост присъстваха на тържествената литургия, в която бяха в съслужение двама митрополити – Врачанският Григорий и Ловчанският Гавриил. В богослужението участваха също свещеници от Враца и дякон Деян Коруноски от София. Специално за храмовия празник тук бяха също поклонници от столицата, от братството при храма „Св. Андрей Първозвани“. Групата богомолци бе водена от отец Илиян Алексиев, председател на храма „Рождество Богородично“.

„Думата „апостол“ значи „пратеник“. И 12-те Христови ученици, които днес честваме, бяха истински апостоли. Защото, изпратени от Господа, тръгнаха да проповядват навред словото Божие. Благодарение именно на тях ние сега стоим в „кораба на спасението“ – Светата Пра-

вославна Църква, познаваме нашия Господ Иисус Христос, вярваме в Него и живеем с надеждата за възкресение и вечен живот. И днес ние виждаме резултата от тяхното апостолско служение – няма кътче по земята, където да не се е чуло за Иисус Христос, където да не е проповядвано Неговото славно възкресение от мъртвите, където да няма поне няколко човека, които да са кръстени в името Господне и да живеят в светата православна вяра. Всичко това е благодарение на тези 12 апостоли. И нека усърдно да попросим тяхното застъпничество пред Божия престол, тяхната помощ, тяхната утеха за всички нас тук, на земята. За да можем по тяхното застъпничество и ние да станем едни малки апостоли, защото и днес все още има хора, които не познават Иисус Христос и светото Православие“ – с тези думи се обърна към вярващите Врачанският митрополит Григорий.

След края на светата Литургия всички, дошли в храма, получиха икони за благословение по повод празника. Поклонниците от София подариха на Врачанския митрополит икона на свети Андрей Първозвани и помолиха владиката за неговото благословение и молитви за тяхното братство.

Врачанска митрополия

Архиерейска св. Литургия в храм „Св. апостоли Петър и Павел“, с. Дебели лаг

На 30 юни, когато Православната църква почита паметта на светите славни и всехвални 12 апостоли Христови, с благословието на Негово Светейшество Неофит, митрополит Софийски и патриарх Български, викарият Белоградчишки епископ Поликарп посети с. Дебели лаг, Радомирска духовна околия, и отслужи тържествената литургия в храм „Св. апостоли Петър и Павел“.

В светата Литургия съслужиха протойерей Александър Стоев, архиерейски наместник на Радомирска духовна околия, протойерей Константин Стойчев и дякон Костадин Трнев.

Клиросното пение бе оглавно от йеродякон Вартоломей.

След празничното служение епископ Поликарп произнесе слово, в което запозна присъстващите с добродетелния живот на светите апостоли и призова всички, според силите и възможностите си да подражават на благодатния живот на Христовите апостоли-труженици, които показаха на света, че вярата в Хрис-

та Бога е път, истина и живот.

Епископ Поликарп поздравил изпълнителите храма вярващи християни от името на патриарх Неофит и им пожела много здраве, радост и духовни сили.

Протойерей Александър благодари на епископ Поликарп за духовното посещение и чрез него изказа от името на всички синовна почит към Негово Светейшество патриарх Неофит. Благодареният и христолюбив народ на с. Дебели лаг благодари чрез епископ Поликарп на Българския патриарх Неофит за грижата и посещението.

Софийска митрополия

ХРОНИКА

България

Ловчанският митрополит Гавриил връчи дипломите в Софийската духовна семинария

На 29 юни, когато отбелязваме празника на св. първовърховни апостоли Петър и Павел, Ловчанският митрополит Гавриил връчи дипломите на завършващите семинаристи от випуск 2018 г. на Софийската духовна семинария.

Митрополит Гавриил възглави божествената св. Литургия за празника в съслужение с ректора архимандрит Пахомий, зам.-ректора йеромонах Мелетий, ефимерия свещ. Козма Поповски, както и гости духовници.

Семинарският храм беше изпълнен с миряни, родители на завършващите абитуриенти и официални гости. Сред тях бяха деканът на Богословския факултет проф. д-р Александър Омарчевски, началникът на столичното Регионално управление на образованието г-жа Ваня Кастрева и старши експертът при РУО г-жа Ваня Станчева.

В словото си митрополит Гавриил призова всички християни да следваме примера на светите първовърховни апостоли Петър и Павел, като подчерта, че „днешният ден е свързан с апостолството, с пратеничеството на апостолите в света, чрез които се е преподавала Христовата вяра на целия свят“. Обърна се и към учениците с думите, че животът на апостолите е пример за тях – да виждат какво може човек, ако в него живее Божията благодат. Когато семинаристите учат и се молят, те могат действително духовно да израснат и да бъдат истински служители на Църквата.

Негово Високопреосвещенство митрополит Гавриил благодари на ректора, преподавателите и възпитателите за положените усилия през годините за обучението на семинаристите.

Завършващите ученици показаха добри резултати на държавните зрелостни изпити. Първенец на випуска е Йоан Маринов от гр. София.

Поздравително слово за празника произнесе

В словото си ректорът на Семинарията благодари на Негово Светейшество Българския патриарх Неофит за бащинската грижа към учениците и на митрополит Гавриил за изпълненото поръчение да връчи дипломите на абитуриентите.

Тази учебна година завършват 12 ученици от редовния петгодишен курс на обучение и 14 курсисти от двугодишния паралелен курс.

абитуриентът Цено Конов. Той благодари на митрополит Гавриил за грижите, които Светият Синод и Негово Светейшество Българския патриарх Неофит полагат за Семинарията.

Заедно с дипломата си всеки семинарист получи книга на св. Нектарий Егински, подарък от Българския патриарх Неофит и Светия Синод.

Дякон
Слави СПАСОВ

Великотърновски митрополит Филип

155 години от рождението му

Роден е през 1863 г. в град Велико Търново, в Асенова махала. Началното си образование получава в родния си град, след което напуска България, за да завърши през 1898 г. Киевската духовна семинария. Когато се прибира отново в България, започва да преподава във Велико Търново.

По-късно – на 12. 12. 1920 г. – е избран, а на 21. 01. 1921 г. и канонически е утвърден за Великотърновски митрополит.

Като архиепископ на Великотърновската епархия митрополит Филип продължава усилената проповедническа дейност, наследена от неговите предшественици.

По негова инициатива през 1922 г. започва редовно да излиза списание „Търновски епархийски вестник“. Поради влошено здравословно състояние си подава оставката, която е приета от Св. Синод на 1. 07. 1935 година. За наместник на епархийския престол Св. Синод определи Знеполския епископ Софроний, който впоследствие е и избран за Великотърновски митрополит.

Митрополит Филип се престава в Господ на 12. 01. 1939 година. Погребан е в църковния двор на храм „Успение Богородично“ в Асеновата махала (днес квартал „Асенов“) във Велико Търново.

Врачанският митрополит Григорий участва в Международна православна конференция

По решение на Св. Синод на БПЦ-БП от 14. 05. 2018 г., прот. № 8, Врачанският митрополит Григорий бе определен да вземе участие в Международна православна среща, организирана от Александрийската патриаршия.

На 24 юни бе отслужена тържествена св. Литургия в манастира „Св. Сава Освещени“ (Александрия), възглавена от Негово Светейшество патриарх и папа на Александрия и цяла Африка Теодор II, в която молитвено участие взеха всички представители на Поместни православни църкви, присъстващи на международния форум.

Срещата се проведе в дните 24-27 юни и бе на тема „Св. свещеномъченик Кирил (Лукарис), патриарх Александрийски, а след това и Константинополски“, по повод 380 години от мъченическата му смърт. Той бе причислен към лика на светите през октомври 2009 година.

На 25 юни конференцията започна с прочитането на официалните приветствия от представителите на Поместните православни църкви.

Митрополит Григорий прочете приветствие от името на Негово Светейшество патриарх Неофит и Св. Синод на БПЦ-БП, в което се казва: „Днес – в началото на третото хилядолетие след дивното Въплъщение на Божия Син и Слово, Господ наш Иисус Христос, – когато човечеството все повече и все по-упорито се отдалечава от Христа и Неговата Църква, и върви по свои собствени пътища, въпросът за мисията и свидетелството на Църквата се изправя пред нас с нова и още по-голяма от когато и да било острота, тъй като сред нас и около нас текат процеси, които заплашват да подрият самите основи на съвременната, изградена от християнството, цивилизация и да върнат човешкия род в съ-

тояние по-лошо и от древното езичество. В такива дни и години Църквата и всички ние имаме особена нужда от примери и образци за усърдно и всеотдайно пастирско служение, какъвто безспорно за цялата Православна църква е и винаги ще бъде свети Кирил Лукарис, патриарх Александрийски и Константинополски“.

В конференцията участваха представители на Константинополската, Руската и Българската патриаршия, както и на Кипърската, Атинската и Полската архиепископия и на Православната църква на Чешките земи и Словакия. Докладите, прочетени от митрополита на Найроби Макарий, митрополита на Петра и Херонисос Герасим и прот. Николай Какавелакис, бяха посветени на живота и делото на големия йерарх, както и на неговите богословски трудове. В края на деня представителите на Поместните църкви се срещнаха с генералния консул на Гърция в Александрия – г-н Емануил Какавелакис.

Ангел КАРАДАКОВ

ДОКУМЕНТИ

Кандидатури за ръкоположения на священослужители

Светият Синод на БПЦ, след като разгледа постъпилите кандидатски предписки за ръкоположения на енорийски свещеници и свещеномонаси, на основание чл. 134 и във връзка с чл. 132 от Устава на Българската православна църква реши да бъдат публикувани имената на следните кандидати:

Софийска епархия:

- Петър Иванов Славов, гр. София – за дякон и свещеник;
- Емануил Пламенов Димитров, гр. Долна баня – за дякон и свещеник;
- Иван Димитров Айдаров, с. Сапарево – за дякон и свещеник;
- Борислав Николов Борисов, гр. София – за дякон и свещеник;
- Крум Крумов Китин, гр. София – за дякон и свещеник;
- Цветан Стоянов Велинов, гр. Елин Пелин – за дякон и свещеник;
- Радостин Йорданов Стоянчов, гр. Кюстендил – за дякон и свещеник;
- Георги Богомилов Читалов, гр. София – за дякон и свещеник;
- Димитър Христов Николов, гр. София – за дякон и свещеник;

Сливенски епархия: Антоний Петров Франгин, гр. Бургас – за дякон и свещеник;

Великотърновска епархия: Йордан Борисов Симеонов, гр. Бяла – за дякон и свещеник;

Старозагорска епархия: Габриел Марианов Жейнов, гр. Казанлък – за дякон и свещеник;

Видинска епархия: Далибор Арсовски, гр. Видин – за дякон и свещеник; Ангел Митков Ангелов, гр. Монтана – за дякон и свещеник.

ХРИСТИЯНСТВОТО ПО СВЕТА

Християнска Кападокия

От стр. 1
от местните жители в меките скали подземни „градове“ са служили за укритие и постоянно жилище на християните.

Според житието на св. мъченик Лонгин Стотник, за когото св. св. Матей разказва в своето евангелие (Мат. 27:50-54), след като станал свидетел на кръстната смърт и Възкресението на Спасителя, той приел свето Кръщение заедно с другите двама войници, които стояли на стража при Гроба Господен. По-късно отишъл в Кападокия, където с успех проповядвал словото Божие. След години се настанил в имението на баща си и там пребъдвал в пост и молитва. Завършил живота си мъченически, посечен по донос на Пилат Понтийски.

В Кесария Кападокийска е роден и отразнал св. мъченик Евпсихий, който приел мъченическа смърт за вярата си в първата половина на II в., по времето на император Адриан (117-138 г.). Според преданието при жестоките мъчения от раните по тялото му вместо кръв изтекло мляко и вода. Вероятно в гр. Комана Кападокийска (или Комана Понтийска) е загинал за вярата си около средата на II в. и св. мъченик Ермий.

В Кападокия приемат мъченически подвиг и свети Иерон (III-IV в.), роден в град Тиана (най-южния античен град на Кападокия, руините му се намират в близост до град Бор), и неговата дружина, възпоменавани от Църквата на 7 юли. В житието се описва как те, преди да отидат на мъченическа смърт, се укривали от воините-езицисти в една пещера – вероятно една от многобройните изсе-

чени в меките скали на областта. Според преданието гробът на св. Иерон е в един параклис при днешното село Авджилар, а при с. Чаушин в друг скален храм от V в. се е съхранявала неговата отсечена от мъчителите чудотворна ръка. Св. великомъченик Георги Победоносец (ок. 305 г.) е живял по времето на римския император Диоклециан (284-305 г.), в малоазийската област Кападокия и е сред най-почитаните светици. Негови изображения върху бял кон могат да се открият по много храмове в родината му Кападокия и целия православен свят.

Св. мъченик Варлаам пострадал за вярата и умрял в мъки през 304 г. в Кесария Кападокийска. В Кесария Кападокийска е роден и войнът мъченик Гордий (?314), пострадал при източния римски император Ликиний. При Ликиний пострадал и епископът на кападокийския град Севастия св. Власий Чудотворец (дн. Сивас, Турция), който е поддизаван в една пещера на планината Агреос и пострадал мъченически след нечовешки мъчения в 316 г. Почитаме го като лечител и покровител на животните. При същите гонения през 320 г. постраждали в Севастия и светиците Четирисест мъченици, а при император Юлиан Отстъпник – св. Евпсихий, роден в Кесария Кападокийска, и много други.

Св. мъченик Сава Готски (Кападокийски), който се чества на 15 април, бил родом гот, изповядвал вярата на Кападокия, а при изсичаните си за вярата си бил удавен през 372 г., при царуването на Валентиниан на Запад и Валент на Из-

ток, а моштите му били пренесени в Кападокия по времето на св. Василий Велики.

Впрочем, готите получили кръщение от кападокийци. През III в. готите нахлули в Кападокия, Галатия, Витиния и отвлели със себе си много пленници-християни. Сред тях бил и Евтих. Св. Василий Велики приписва на Евтих заслугата за разпространението на християнската вяра сред готите. Но особено голям принос от Кападокия на готите имал водача ролята от там произхождал или там са живели църковни писатели, които имат безспорно голяма роля за разкриването и изясняването на основните истини на вярата. Като ученика на ап. Йоан Богослов – св. Поликарп Смирненски (ок. 70/80 – ок. 156/167 г.), изразител на създаващата се тогава малоазийска традиция в богословието. Характерна за нея е сотириологическата гледна точка, при която изповядването на вярата произхождало от съзернието на изкупителното дело на Христа, традицията, която за пръв път бил последователно изложил от ученика на св. Поликарп – св. Иринеи Лионски.

Друг от апостолските мъже, свързан с Кападокия, е св. Игнатий Богоносец, който в малоазийския град Смирна пише послание до ефеската, магнезийската, римската и тралийската църква, а от град Трояда изпраща послания до филидelfийската, смиренската църква и до Поликарп, епископ на Смирна.

Климент Александрийски (ок. 150 – ок. 215) – един от великите отци на Църквата, християнски писател и апологет, представян на Александрийската школа, ок. 202/203 г., по времето на гоненията на Септи-

си от Армения и дошли в Кесария Кападокийска, където приел своето Кръщение и получил богословско образование преди да отиде да просвещава в Христовата вяра арменския народ.

Развитие на богословието

Шо се отнася до богословската мисъл, през първите два века от историята на Църквата малоазийските църкви имат водача роля. От там произхождал или там са живели църковни писатели, които имат безспорно голяма роля за разкриването и изясняването на основните истини на вярата. Като ученика на ап. Йоан Богослов – св. Поликарп Смирненски (ок. 70/80 – ок. 156/167 г.), изразител на създаващата се тогава малоазийска традиция в богословието. Характерна за нея е сотириологическата гледна точка, при която изповядването на вярата произхождало от съзернието на изкупителното дело на Христа, традицията, която за пръв път бил последователно изложил от ученика на св. Поликарп – св. Иринеи Лионски.

Тримата велики кападокийски светици са видни църковни писатели, богослови и отци на Църквата, защитници на православната вяра за Трите Лица на Бога от ширещите се по онова време на Изток религиозни и философски течения. Тяхно дело са многобройни богословски трудове: догматически, нравствено-аскетически, езегетически, омилетически, полемични съчинения и писма.

В Кападокия е съсредоточили се Централна Мала Азия живеели замонашени земеделски фамилии, за които било въпрос на чест да дадат възможно най-добро образование на децата си, което се отразило добре на културата, науката, обществото и държа-

вата. Ярък пример за това са семействата на тримата велики отци кападокийци. Те получили образование в най-добрите за времето си школи и по пътя на т. нар. „дипломатски път“ в Мала Азия.

През 235 г., по времето на гоненията на Максимин, в Кападокия две години се укрива и великият християнски философ Ориген. В Кесария Кападокийска остава като юноша го среща и става негов ученик св. Григорий, епископ Неокесарийски, когото Църквата почита като велик светец и чудотворец.

Така, чрез Климент, Ориген и Пантен, Александрийската богословска школа, наред с Палестина, предизвика и спомогна за развитието на мислата за развитието на спомогна богословска наука с нейните специфични черти и принос към православното богословие.

През втората половина на IV в. малоазийските църкви отново изпъкват над Рим, Константинопол и Египет, с неговата Александрийска богословска школа. Това се дължи на яркото тризвездие на великите кападокийци – светиците Григорий Богослов (ок. 330-ок. 390, от гр. Назианз в Южна Кападокия) и братята Василий Велики (330-379) и Григорий Нисийски (ок. 331 – ок. 394) от гр. Кесария Кападокийска. Св. Василий Велики и св. Григорий Нисийски са внуци на мъченик и св. Макрина Старша. Тяхна майка е св. Емилия, а сестра им е св. Макрина Младша – основаната на река Ирис в Понтийската област девически манастир, където, заедно с някоя от освободените и робини, се поддизавали до края на дните си, а техен брат е св. Петър, епископ Севастийски (Арменски). Сред светиците на Кесария са и родителите на св. Григорий Богослов – св. Григорий, епископ Назиански и св. Нона, както и братовчед му – св. Амфилохий Иконийски (?394).

Тримата велики кападокийски светици са видни църковни писатели, богослови и отци на Църквата, защитници на православната вяра за Трите Лица на Бога от ширещите се по онова време на Изток религиозни и философски течения. Тяхно дело са многобройни богословски трудове: догматически, нравствено-аскетически, езегетически, омилетически, полемични съчинения и писма.

В Кападокия е съсредоточили се Централна Мала Азия живеели замонашени земеделски фамилии, за които било въпрос на чест да дадат възможно най-добро образование на децата си, което се отразило добре на културата, науката, обществото и държа-

вата. Ярък пример за това са семействата на тримата велики отци кападокийци. Те получили образование в най-добрите за времето си школи и по пътя на т. нар. „дипломатски път“ в Мала Азия.

През 235 г., по времето на гоненията на Максимин, в Кападокия две години се укрива и великият християнски философ Ориген. В Кесария Кападокийска остава като юноша го среща и става негов ученик св. Григорий, епископ Неокесарийски, когото Църквата почита като велик светец и чудотворец.

Развитие на монашеството

Както през първите векове мъченичеството вярата послужило за утвърждаване на Църквата, така монашеството, възникнало през III-III в. в Египет и скоро разпространило се из цялата православна Изток, станало опора на Църквата през следващите времена. То преминало през различни форми и Кападокия и кападокийците имат съществена роля в неговото развитие.

След като в III в. Кападокия става един от основните центрове на християнството, в IV в. тук възниква монашеството и аскетичното възпитание и аскетичен живот.

След Василий Велики обшежителните манастири все повече се множат в района на Кападокия. Смята се, че в края на първото хилядолетие в района на Гьореме са се поддизавали до 30 000 души. По някои данни, на площ само няколко стотин квадратни километра скалните църкви и манастири наброявали 3 000. Кападокия, която станала люлка на източното православие богословие чрез благодатното творчество на тримата велики кападокийци, подарила на християнството и основателя на палестинското обшежително монашество и велик учител на монашеския подвиг преподобни Теодосий Велики (424-529 г.), роден в село Магарюн в Кападокия. На него, освен утвърждаването на вероизповедта, утвърдена от IV Вселенски събор в Халкидон от 451 г., християнството дължи основането и образователното устройство на обшежителните манастири в Палестина, както управля-

та в Египет, като се запознал с подвижните на тамонашеските правила на същевременно си св. Василий Велики. Светият старец основал през 560 г. своя знаменит манастир в Юдейската пустина. Преданието говори, че през 105-годишния му живот отшелниците наричат „началник на обшежитието“, както и защото в 493 г. Йерусалимският патриарх го назначил за архимандрит на всички обшежителни манастири в Палестина.

Същият патриарх поверил назора над пустинниците на друг кападокийски св. преп. Сава Освещен (439-532), родом от селото Муталаски – опазил от разрушаване Йерусалимският храм на Господ, той основал много манастири в Палестина, сред които и знаменитата лавра „Св. Сава“, на 14 километра от Витлеем; автор на Йерусалимския устав. Преп. Сава наставлявал братята, които, следвайки неговия пример, се уединили в пещерите на пустинята, чел ги на кропотлив, смиренен, безмълвен, упование в Бога и на пълно отречение от собствената си воля. Починал тихо в пещерата си през 533 г. на 94 годишна възраст. Паметта на преп. Сава чествана на 5 декември.

Погръбеничеството през Средновековието

Епохата на икономорборци довели до голям принос на поддръжници на икономорборци до Константинипол и централните области на Византия, които намерили убежище в Мала Азия. Така икономорборските периоди, както и последвалото възстановяване на икономорборците, довели до още по-голям разцвет на монашеството в Кападокия. Целият район бил буквално надупчен от пещери, в които се устройвали поголеми и по-малки църкви, цели манастирски комплекси с храмове, трапезарии и килии, скитове и отшелнически килии...

Пещерните манастири и скитове на Кападокия станали убежище и на много икономорборци, следите от майсторството на които откриваме и днес в запазените стенописи в тях. До наше време са се запазили около хиляда издълбани в скалите храмове, от които около 150 са с фрескова стенопис.

Постикоморборчески период бележи втори полем на християнската култура в Кападокия, като били построени и изобразени мно-

ва новии църкви, а XI столетието станало „Златен век“ за района. Земята на Кападокия, осветена от кръвата на мъчениците от първите векове на християнството и молитвите на хиляди Божии угодници – изповедници на вярата, подвижници, светици – продължава да ражда светици през Средновековието.

Църквата почита един от константинополските патриарси, който е родом от Кападокия – св. Йоан II Кападокийски (Кападокийски), патриарх от 518 до 520 г., защитник на православната вяра, утвърдена от Отието от IV Вселенски събор.

В Севастия Кападокийска е роден светицелител Моисей (? 634 г.), патриарх Йерусалимски – опазил от разрушаване Йерусалимският храм на Господ, той основал много манастири в Палестина, сред които и знаменитата лавра „Св. Сава“, на 14 километра от Витлеем; автор на Йерусалимския устав. Преп. Сава наставлявал братята, които, следвайки неговия пример, се уединили в пещерите на пустинята, чел ги на кропотлив, смиренен, безмълвен, упование в Бога и на пълно отречение от собствената си воля. Починал тихо в пещерата си през 533 г. на 94 годишна възраст. Паметта на преп. Сава чествана на 5 декември.

Погръбеничеството през Средновековието

Епохата на икономорборци довели до голям принос на поддръжници на икономорборци до Константинипол и централните области на Византия, които намерили убежище в Мала Азия. Така икономорборските периоди, както и последвалото възстановяване на икономорборците, довели до още по-голям разцвет на монашеството в Кападокия. Целият район бил буквално надупчен от пещери, в които се устройвали поголеми и по-малки църкви, цели манастирски комплекси с храмове, трапезарии и килии, скитове и отшелнически килии...

Пещерните манастири и скитове на Кападокия станали убежище и на много икономорборци, следите от майсторството на които откриваме и днес в запазените стенописи в тях. До наше време са се запазили около хиляда издълбани в скалите храмове, от които около 150 са с фрескова стенопис.

Постикоморборчески период бележи втори полем на християнската култура в Кападокия, като били построени и изобразени мно-

ва новии църкви, а XI столетието станало „Златен век“ за района.

Земята на Кападокия, осветена от кръвата на мъчениците от първите векове на християнството и молитвите на хиляди Божии угодници – изповедници на вярата, подвижници, светици – продължава да ражда светици през Средновековието.

Църквата почита един от константинополските патриарси, който е родом от Кападокия – св. Йоан II Кападокийски (Кападокийски), патриарх от 518 до 520 г., защитник на православната вяра, утвърдена от Отието от IV Вселенски събор.

В Севастия Кападокийска е роден светицелител Моисей (? 634 г.), патриарх Йерусалимски – опазил от разрушаване Йерусалимският храм на Господ, той основал много манастири в Палестина, сред които и знаменитата лавра „Св. Сава“, на 14 километра от Витлеем; автор на Йерусалимския устав. Преп. Сава наставлявал братята, които, следвайки неговия пример, се уединили в пещерите на пустинята, чел ги на кропотлив, смиренен, безмълвен, упование в Бога и на пълно отречение от собствената си воля. Починал тихо в пещерата си през 533 г. на 94 годишна възраст. Паметта на преп. Сава чествана на 5 декември.

Погръбеничеството през Средновековието

Епохата на икономорборци довели до голям принос на поддръжници на икономорборци до Константинипол и централните области на Византия, които намерили убежище в Мала Азия. Така икономорборските периоди, както и последвалото възстановяване на икономорборците, довели до още по-голям разцвет на монашеството в Кападокия. Целият район бил буквално надупчен от пещери, в които се устройвали поголеми и по-малки църкви, цели манастирски комплекси с храмове, трапезарии и килии, скитове и отшелнически килии...

Пещерните манастири и скитове на Кападокия станали убежище и на много икономорборци, следите от майсторството на които откриваме и днес в запазените стенописи в тях. До наше време са се запазили около хиляда издълбани в скалите храмове, от които около 150 са с фрескова стенопис.

Постикоморборчески период бележи втори полем на християнската култура в Кападокия, като били построени и изобразени мно-

ва новии църкви, а XI столетието станало „Златен век“ за района.

Земята на Кападокия, осветена от кръвата на мъчениците от първите векове на християнството и молитвите на хиляди Божии угодници – изповедници на вярата, подвижници, светици – продължава да ражда светици през Средновековието.

Църквата почита един от константинополските патриарси, който е родом от Кападокия – св. Йоан II Кападокийски (Кападокийски), патриарх от 518 до 520 г., защитник на православната вяра, утвърдена от Отието от IV Вселенски събор.

В Севастия Кападокийска е роден светицелител Моисей (? 634 г.), патриарх Йерусалимски – опазил от разрушаване Йерусалимският храм на Господ, той основал много манастири в Палестина, сред които и знаменитата лавра „Св. Сава“, на 14 километра от Витлеем; автор на Йерусалимския устав. Преп. Сава наставлявал братята, които, следвайки неговия пример, се уединили в пещерите на пустинята, чел ги на кропотлив, смиренен, безмълвен, упование в Бога и на пълно отречение от собствената си воля. Починал тихо в пещерата си през 533 г. на 94 годишна възраст. Паметта на преп. Сава чествана на 5 декември.

Погръбеничеството през Средновековието

Епохата на икономорборци довели до голям принос на поддръжници на икономорборци до Константинипол и централните области на Византия, които намерили убежище в Мала Азия. Така икономорборските периоди, както и последвалото възстановяване на икономорборците, довели до още по-голям разцвет на монашеството в Кападокия. Целият район бил буквално надупчен от пещери, в които се устройвали поголеми и по-малки църкви, цели манастирски комплекси с храмове, трапезарии и килии, скитове и отшелнически килии...

Пещерните манастири и скитове на Кападокия станали убежище и на много икономорборци, следите от майсторството на които откриваме и днес в запазените стенописи в тях. До наше време са се запазили около хиляда издълбани в скалите храмове, от които около 150 са с фрескова стенопис.

Постикоморборчески период бележи втори полем на християнската култура в Кападокия, като били построени и изобразени мно-

ва новии църкви, а XI столетието станало „Златен век“ за района.

Земята на Кападокия, осветена от кръвата на мъчениците от първите векове на християнството и молитвите на хиляди Божии угодници – изповедници на вярата, подвижници, светици – продължава да ражда светици през Средновековието.

Църквата почита един от константинополските патриарси, който е родом от Кападокия – св. Йоан II Кападокийски (Кападокийски), патриарх от 518 до 520 г., защитник на православната вяра, утвърдена от Отието от IV Вселенски събор.

В Севастия Кападокийска е роден светицелител Моисей (? 634 г.), патриарх Йерусалимски – опазил от разрушаване Йерусалимският храм на Господ, той основал много манастири в Палестина, сред които и знаменитата лавра „Св. Сава“, на 14 километра от Витлеем; автор на Йерусалимския устав. Преп. Сава наставлявал братята, които, следвайки неговия пример, се уединили в пещерите на пустинята, чел ги на кропотлив, смиренен, безмълвен, упование в Бога и на пълно отречение от собствената си воля. Починал тихо в пещерата си през 533 г. на 94 годишна възраст. Паметта на преп. Сава чествана на 5 декември.

Погръбеничеството през Средновековието

Епохата на икономорборци довели до голям принос на поддръжници на икономорборци до Константинипол и централните области на Византия, които намерили убежище в Мала Азия. Така икономорборските периоди, както и последвалото възстановяване на икономорборците, довели до още по-голям разцвет на монашеството в Кападокия. Целият район бил буквално надупчен от пещери, в които се устройвали поголеми и по-малки църкви, цели манастирски комплекси с храмове, трапезарии и килии, скитове и отшелнически килии...

Пещерните манастири и скитове на Кападокия станали убежище и на много икономорборци, следите от майсторството на които откриваме и днес в запазените стенописи в тях. До наше време са се запазили около хиляда издълбани в скалите храмове, от които около 150 са с фрескова стенопис.

Постикоморборчески период бележи втори полем на християнската култура в Кападокия, като били построени и изобразени мно-

ва новии църкви, а XI столетието станало „Златен век“ за района.

Земята на Кападокия, осветена от кръвата на мъчениците от първите векове на християнството и молитвите на хиляди Божии угодници – изповедници на вярата, подвижници, светици – продължава да ражда светици през Средновековието.

Църквата почита един от константинополските патриарси, който е родом от Кападокия – св. Йоан II Кападокийски (Кападокийски), патриарх от 518 до 520 г., защитник на православната вяра, утвърдена от Отието от IV Вселенски събор.

В Севастия Кападокийска е роден светицелител Моисей (? 634 г.), патриарх Йерусалимски – опазил от разрушаване Йерусалимският храм на Господ, той основал много манастири в Палестина, сред които и знаменитата лавра „Св. Сава“, на 14 километра от Витлеем; автор на Йерусалимския устав. Преп. Сава наставлявал братята, които, следвайки неговия пример, се уединили в пещерите на пустинята, чел ги на кропотлив, смиренен, безмълвен, упование в Бога и на пълно отречение от собствената си воля. Починал тихо в пещерата си през 533 г. на 94 годишна възраст. Паметта на преп. Сава чествана на 5 декември.

Погръбеничеството през Средновековието

Епохата на икономорборци довели до голям принос на поддръжници на икономорборци до Константинипол и централните области на Византия, които намерили убежище в Мала Азия. Така икономорборските периоди, както и последвалото възстановяване на икономорборците, довели до още по-голям разцвет на монашеството в Кападокия. Целият район бил буквално надупчен от пещери, в които се устройвали поголеми и по-малки църкви, цели манастирски комплекси с храмове, трапезарии и килии, скитове и отшелнически килии...

Пещерните манастири и скитове на Кападокия станали убежище и на много икономорборци, следите от майсторството на които откриваме и днес в запазените стенописи в тях. До наше време са се запазили около хиляда издълбани в скалите храмове, от които около 150 са с фрескова стенопис.

Постикоморборчески период бележи втори полем на християнската култура в Кападокия, като били построени и изобразени мно-

Упадък на християнството от тези земи

След XI в., с отслабването на Византия и загубата на значителни територии, които преминават в ръцете на мюсюлманите, духовният и църковният живот в Кападокия постепенно отслабва, макар и да не изчезва напълно.

През VII в. арабите нахлуват в Кападокия, през XI, XIII в. тя постепенно преминава във властта на селджуците турци, а в края на XIV в., при управлението на Баязид, става част от империята на Османската империя. За християнството по тези земи започва период на упадък, но въпреки това там живее компактно

християнско население чак до гръцко-турската война (1919-1922) и последвалото му изселване.

С преселването си християните отнасят със себе си светиците и ценните реликви и оставят пустни храмове и монашеските обители. Характерна е историята с моштите на св. Йоан Руски, станал изповедник на вярата в град Прокомон в Кападокия. Когато през 20-те години на XX в. гръцците били изгонени от родините си, те взели със себе си и моштите на светиците, които били пренесени на остров Евбея, в село преименувано в Нео Прокомон. По-късно бил построен храм на името на светицелител Моисей (? 634 г.), патриарх Йерусалимски – опазил от разрушаване Йерусалимският храм на Господ, той основал много манастири в Палестина, сред които и знаменитата лавра „Св. Сава“, на 14 километра от Витлеем; автор на Йерусалимския устав. Преп. Сава наставлявал братята, които, следвайки неговия пример, се уединили в пещерите на пустинята, чел ги на кропотлив, смиренен, безмълвен, упование в Бога и на пълно отречение от собствената си воля. Починал тихо в пещерата си през 533 г. на 94 годишна възраст. Паметта на преп. Сава чествана на 5 декември.

Последният от великите кападокийски светици е св. Паисий Светогорски, роден в Кападокия на 25 юли 1924 г. в гр. Фарас. Преданието запазило думите на неговия духовен отец, св. Арсений Кападокийски, който във връзка с това преселение се обърща към своите сънародници с думите: „В Гърция вие ще намерите Родина и ще се съберете със своя народ. Но ще намерите ли вие там вярата на кападокийските отци?“

Днес десетки от найценните християнски храмове и манастири в Кападокия са добре реставрирани и поддръжани от тур-

ката държава като паметници на културата и привлекателно място за потоци туристи. Фотографии от началото на XX в. свидетелстват, че състоянието на тези храмове при гръцците, вероятно поради бедността на населението, са били в плачевно състояние, за разлика от сега.

Но някак в гъръно, като гледали или четели за тези места, където някога християнството е процъфтявало, раждало е мъченици, подвижници, светици, а днес са в запустение. Някак в гъръно, като гледали величествените някога храмове и манастири, където Божии угодници са възнасяли молитвите си към Бога, днес да са наместили на отминали времена, руини или музеи, в които туристите са заменили Християнството следовници.

Но е радостно и утешително, като си помисля, че тези мъченици, преподобници, светици, подвижници, които били изгонени от родините си и просяли в святост по тези места, са живи и днес в Христа жители на Царството Божие, членове на славната тържествуваща Небесна църква. И че на други места по света земната действителност Църква ражда и днес светици, знайни и незнайни воини Християни, изповедници на вярата, подвижници на благочестието, следовници на Христа. И така ще бъде до свършката на света!

А. КАРАМИХАЛЕВА

Колонка на редактора

Вавилонските ни кули

След телефонен разговор с приятел оставям сама с мисълта си. Мисля си: Бос е един замах на ръката Си може да развучи всичките ни градежи и камък върху камък да се обрне от усмилката ни. Посвещаваме им всичко що им е в ума, в сърцето, в душата, а после Бос изпраща всичко сякаш не е било. Само за да приоб

ДОСТОЙНИ АРХИЕРЕИ НА БПЦ

Продължение от бр. 13

Между това епископска борба за духовна независимост в България довежда до издаването на фермана за Екзархията от 28 февруари 1870 г. Повикан в манастира си Зограф, Натанаил се завръща там, запирайки в Цариград. И тук той узнава, че не всичко е още в ред, че победата не е още напълно осигурена, шом нито против-

гато е препоръчвал на Натанаил предпазливост и мъдро съобразяване с условията, за да не би да изпадне в немилост пред властта и компрометира политиката на благоразумие и отстъпчивост на Екзархията, тъй необходима при стеклите се обстоятелства.

На 28 март 1874 г. Натанаил пристига в Солун, за да потегли за епархията си, където идването му

Натанаил Охридски и Пловдивски (1820-1906) – историческо изследване

никът – Патриаршията, не е престанал с интригите си, нито покровителят – турското правителство, не е желал преуспяването на бунтарския български елемент. Поставен между каноническите изобличения на патриарха и колебливата политика на Великия везир, Смесиеният съвет при Екзархията е трябвало да работи при крайно трудни условия. Не се е спяло на легло, послано с рози, а на тръне, по израза на един от главните виновници за спечеленото българско право – Гаврил Кръстевич. Имало е опасност и от вътрешни ежби, при спора за демократично или авторитарно устройство на църковната управа. Защото докато Чомаков, Славейков и Панарет Пловдивски са били за периодически избираем екзарх, в съгласие с разбиранията и на революционната организация, Кръстевич, Иларион Макариополски и други лица са държали за пожизнен екзарх, т.е. за монархическо начало в църквата, единично допустимото от каноническо гледище...

Надвило първото разбирание, продиктувано от страх да не се введри в Екзархията опасно единоначалие, несъгласно с народовластие и духовната свобода. Натанаил, който бива посветен в недоразуменията между либерали („червени“) и консерватори („бели“), е действал, доколкото му е било отръкни, за смекчаване на лютата борба. Практически тя се оказва отпусне безцелна, щом екзарх Йосиф, избран с ограничен четиригодишен мандат, остава на поста си, по силата на обстоятелствата, десетки години, без да се е чувствала нужда от сменянето му... За екзарх някои са со-

чели и Натанаил, но той не показва никаква слабост да се домогва до високото място, между другото поради отвращението си от турците и от езика им. Избран обаче бива той през юли 1872 г. за Охридски митрополит, след като Русе, Враца и Сливен са го предлагали за своите епископски катедри. Сам той е предпочитал да иде в Охрид, и то не поради миналата слава на това независимо българско архиепископство, а поради непривлекателността му за всички други нови владици. Не е било лесно и приятно да се работи сред едно бедно население, при силна опозиция от гръкоманската партия, която преди това е унищожила Димитър Миладинов, при една покварена турска администрация и при вечна заплаха от разбойнишки нападения.

„Като заметих, пише той в автобиографията си, че всеки от кандидатите, призвани за архиепископ, отбягва от македонските епархии, не пожелали себе си и решил да жертвам своето бъдеще за народа си...“

Делата тук са отговаряли напълно на изповедта, на характера на Натанаил. Скромният в нуждите си, но твърд в готовността си да брани народното право архипастир е останал и сега верен на себе си. Несъмнено, имало е и известни неудобства за Екзархията, когато тя е назначавала този човек с независим дух, свикнал с прямолинейност и непознат за ориенталската прикритост на противника, бил той гръцкит владика в Охрид – Мелетий, или каймакаминът там, с варварската му омраза към българите. Затова екзарх Антим е бил прав, ко-

гато очаквано с нетърпение. От тук и до Охрид, през Воден, Битоля и селата между тях, пътуването на митрополита се е превръщало в едно триумфално шествие, невиджано никога в този край. Ние не можем и сега да четем без възмущение разказа на Натанаил, когато той ни предава избуха на радост, на патриотическо въздушевление сред населението, на вярата му в успеха на българското дело, на гордостта му пред гърците, за победата на правото, на народностното начало в църквата, на ревността му за българското име и българската реч, когато той ни описва как е бил посрещан от хилядно множество, от селяни, граждани, ученици, свещеници, с цветя и песни, с църковни знамена и кръстове, от делегации на цялата епархия, дори от най-далечни места, от конници и процесии между всички минати села, от купница мъже и жени, празнично пременени в тая хубава пролет на природата и на душата. И наред с приветствия, служба в богомолните домове, съзри на умиление, общи трапези, благословия и пожелания за нови успехи.

Връхна точка на народното ликуване бележи посрещането в Охрид, където Натанаил, качен на бял кон и обкръжен от голяма свита млади конници, бива обсиран с цветя и поздравен с патетична реч от големия мъченик на българската идея, поета Григор Пърличев.

Следва
Проф. М. АРНАУДОВ

По повод книгата на Пловдивски митр. Кирил (Патриарх Български) – „Натанаил Охридски и Пловдивски (1820-1906)“, София, 1952 г.

Живот за вяра и род

130 години от рождението на Великотърновския митрополит Софроний

Продължение от бр. 13

През дългогодишното си служение митрополит Софроний полага големи грижи за прославния народ. Създава свой печатен орган – „Мисионеръ“, в който периодично се публикуват православни проповеди, духовни беседи по актуални теми, както и сериозни богословски трудове.

През 1945 г. митрополит Софроний, заедно с Неврокопския митрополит Борис и Великия епископ Андрей, е натоварен със задачата да отидат в Цариград и да проведат всички обсъждания по вдигането на схизмата, наложена от Вселенската патриаршия на Българската църква. Подробно за целия процес може да бъде почерпана информация от дневника, воден от митрополит Софроний, в който ден по ден той говори за всички пречки и проблеми, както и за Божията помощ и застъпничеството на св. Йоан Рилски, в делото по вдигането на схизмата. Интересно е да се отбележи, че в дневника си митрополит Софроний не употребява нито една лоша дума по адрес на епископ Андрей, който се и явява вторият кандидат за Великотърновски митрополит.

В началото на месец февруари 1945 г. на гара Сиркеджи, Цариград, биват посрещнати Неврокопският митрополит Борис и Великотърновският митрополит Софроний – двамата делегати на Българската православна църква, определени да водят преговори с Вселенската патриаршия за вдигането на схизмата. „Заднемощния дядо Борис на перона се подаде едрата като скала фигура на дядо Софроний. Този контраст във външността на двамата делегати бе първото впечатление от тях“, разказва свещеник Благой Чифлянов.

Веднага щом виджат двамата митрополити, всички българи, очакващи пристигането им, се затичват да ги посрещнат. В Екзархийския дом „до мълчавия и загадъчен дядо Борис, въздушен от радужния прием, вълнуван от хиляди спомени, нахлули от годините на неговата младост, прекарани в тоя красив град, дядо Софроний бе като действащ вулкан... Дядо Борис от време на време ще го погледне зад очилата с присторено неодобрение, ще направи някоя тиха забележка с носовия си говор, а той, сърцатият тракиец, дошъл от съседна България да води неравна борба за Божие дело, бе готов да прегърне целия свят, счупил преградите на всякаква официалност и протокол“, пише свещеник Благой Чифлянов.

След доста уморителни дни накрая гръцките архиепископи се съгласяват на съвместно заседание и приемат двамата църковни делегати. По време на дебатите митрополит Борис изброява историческите убедителни звена, а дядо Софроний с желанна логика изтъква, че светата Българска православна църква с нищо не накарва своята правота на Майката църква и винаги священо съблюдава нейния престиж.

След премахването на схизмата от страна на Вселенската патриаршия на 25 февруари 1945 г. била отслужена тържествена св. Литургия в храма на гръцката патриаршия във Фенер. Тържествената литургия била предствявана от Халкидонския митрополит Максим в съслужение с Неврокопския митрополит Борис, Търновския митрополит Софроний и Великия епископ Андрей, както и

всички гръцки митрополити в Цариград. Поради влошеното си здравослово състояние Вселенският патриарх Вениамин не присъства на св. Литургия, но след нея приема в дома си българските митрополити. Срещата се води на гръцки език, като митрополит Борис Неврокопски приветства Вселенския патриарх. И както пише в една от дописките в официоза на Българската църква: „Негово Светейшество пи наздравница за Българската автокефална църква, за българския народ и за всички православни народи“. На 4 март с.г. съвместна литургия се отслужва и в българския храм „Св. Стефан“ в Цариград.

След четиридесетдневни упорити, настойчиви и проведени с пълна мъдрост и такт усилия на българската църковна делегация, тя се завръща от Цариград. Делегатите носят със себе си св. миро и Томоса, в които се отбелязва единодушното и братско решение на Българската православна църква и Вселенската патриаршия, че се слага край на всички политико-църковни вражди и наслоения. „Освен това, лично Негово Светейшество Вселенският патриарх г. Вениамин е предал своята любвеобилна бащинска благословия над българския народ и благопожелания за пълен и всестранен църковно-обществен напредък“, свидетелства „Църковен вестник“, брой 15-18.

Първата официална среща между товагавашния предстоятел Екзарх Стефан и Вселенския патриарх Вениамин е на 22 октомври. Екзархът е бил придружен от Неврокопския митрополит Борис. Посещението, както го описват дописките от тогава, е следствие на новите братски отношения между Цариградската и Българската църква след вдигането на схизмата и цели разглеждането на църковно-устройствени въпроси. На 25 октомври те отслужват съвместно тържествена св. Литургия. Делегацията се завръща на 7 ноември.

„Малко преди блаженото си упокоение, дядо Софроний, на ободрителните мисли в присъствието на други наши йерарси отвърна с тих, но спокоен глас, отрязващ твърдостта на вярата му: „Какво ще стане с мене, не зная. Да бъде волята Божия! Приемам с послушание“. Отведнъж блясна пред погледа ми силна светлина от вратата на тоя човек, който умира. Преклоних смирено сърце пред тоя блясък“, казва Българският патриарх Кирил в надгробното си слово за митрополит Софроний.

Следва
Ангел КАРАДАКОВ

6-10 юни
2018 г.

Юбилеен XV
Международен
фестивал на
православната
музика
„Св. Богородица –
Достоинство ест“

Продължение от бр. 14

С. В. РАХМАНИНОВ

След църковните творби на Пьотр Илич Чайковски, в началото на XX век се появяват два монументални хорви духовни цикли – музика към „Св. Литургия“, ор. 31 от 1910 г. и музика към „Всенощното бдение“, ор. 37 от 1915 г. на гениалния руски пианист, композитор и диригент Сергей Василевич Рахманинов (20.03/01.04.1873-28.03.1943), чиято 75-годишнина от кончината му отбелязваме през настоящата година.

През 1910 г. Сергей Рахманинов се обръща към духовната музика. Той пише „Литургия на св. Йоан Златоуст“, като тук не прибегва към древните руски разпевки, а музиката е авторска, в нея изразява своето разбиране за смисъла на литургичното действие, своето лично отношение към богослужебния текст. Композитора се стреми да създаде високохудожествена църковна музика, която без да нарушава благоговейната простота и строгост на богослужебния чин, да облада самостоятелна естетическа ценност.

С подобно настроение е проникнато и следващото църковно произведение на композитора – „Всенощното бдение“ за 12-гласен смесен хор. То по право се счита за един от световните шедеври на църковното хорово пеене, за едно от най-красивите и сложни произведения на акапелната музика. Сам композитора го отделя сред своите творби.

„Най-значителното творение на Рахманинов е изумителната музика на неговото „Всенощно бдение“ за хор без инструментален съпровод“ – счита изтъкнатия руски музиковед Борис Асафиев. – „Всенощното бдение“ заедно с това се оказва и най-висшият достигнат творчески опит, където композитора, сякаш под влия-

Църковното творчество на П. И. Чайковски и С. В. Рахманинов

ние на духовно откровение, отхвърля всичко случайно и влиза в съприкосновение с дълбината на народното и древнорелигиозно съзнание“.

Музиката към „Всенощното бдение“ е написана от Рахманинов много бързо – за по-малко от две седмици. Както отбелязва сам композитора в своите спомени, мисълта за нейното написване е дошла веднага след като той прослушал своята музика към „Литургията“, която, по негово признание, не отговаряла на изискванията на руската църковна музика. „Всенощното бдение“ за първи път прозвучава в Москва, в Голямата зала на Благородното събрание на 10/23 март 1915 г. в изпълнение на Синодалния хор под диригентството на Николай Михайлович Данилин (1878-1945) със солист-тенор Сергей Петрович Юдин (1889-1963). Сред публиката са присъствали много духовни лица. Пренебрегвайки забраната за аплодисменти по време на изпълнение на църковна музика, след края на „Всенощното бдение“ слушателите бурно я аплодирали. Успехът на творбата бил огромен, така че за един месец тя прозвучала пет пъти пред многобройна публика.

Въпреки този грандиозен успех по-нататъшната нейна съдба се оказва парадоксална. Тази музика не намира своето място в църковната певческа практика, заради обявяването ѝ от представители на тогавашното духовенство за „нецърковна“, прекалено емоционална, пишна и концертна. В съответствие с време това произведение не е било допуснато на концертната сцена заради своята принадлежност към култовото изкуство.

Едва през 1965 г. руската хорова капела под диригентството на Александър Юрлов със солист Иван Козловски изпълнява отделни фрагменти на „Всенощното бдение“. През същата година Държавният академичен руски хор под диригентството на Александър Свешиников (1890-1980) прави пълен запис на творбата. През 1982 г. тя е изпълнена от Ленинградската академична хорова капела

„М. И. Глинка“ под диригентството на Владислав Чернушенко. Това „Бдение“ започва от 80-те години редовно излязло да се изпълнява срещу рождения ден на Рахманинов – 1 април, в московския храм „Всех скорбящих радость“ от десния хор под диригентството на Николай Матвеев, а сега – от Московския Синодален хор под диригентството на Алексей Пузак.

В България „Всенощното бдение“ на Рахманинов е записано на грамофонна плоча за първи път от Българската хорова капела „Светослав Обретенов“ под диригентството на проф. Георги Робев. Записът е направен в ПКСХП „Св. Александър Невски“ през 1976 г., като солисти са Наталия Пенева (алт) и Тодор Григоров – Терес (тенор). Отделни части на творбата (№ 6, 3 и 9) са изпълнени от хоровата капела в зала „България“ по време на два концерта с православни църковни песнопения, на 17 декември 1980 г. и на 30 май 1981 г. Същият хор състав и солисти, под диригентството на световноизвестния Евгений Светланов (1928-2002), поднася това произведение за първи път излязло в зала „България“ на 30 септември 1981 г.

Любопитно е, че този голям руски диригент, композитор и пианист за първи път в своята кариера дирижира мащабна творба – а сарпела. Няколко дни по-късно, на 5 октомври 1981 г., тя прозвучава в една от най-престижните концертни зали в света – „Златната зала“ (Grosser Musikvereinssaal) във Вена, също под диригентството на Евгений

Светланов. Този концерт директно се предава по почти всички радиостанции в Европа. Успехът е огромен. Отзивите са впечатляващи. На връщане от Австрия към България хоровата капела с проф. Георги Робев изпълнява цялото „Всенощно бдение“ и в Белград. По-късно

отделни номера: 3, 5, 6, 7 и 9, са включени в голям концерт на този хор с православни песнопения, представени в зала „България“ на 25. 11. 1988 г. На фестивала на сакралното изкуство в гр. Геранд (Guérande), Франция, българският хор с проф. Робев представя това произведение на 27 юни 1990 г.

Към „Всенощното бдение“ на Сергей Рахманинов проявява подчертан интерес и един от най-големите български хорови диригенти – проф. Васил Арнаудов (1933-1991). Той разучава тази творба със своя русенски голям смесен хор „Родина“, който през 1988 г. е определен на хоровия конкурс в Ланглен, Англия, за „Хор Свят“. „Бдението“ прозвучава на 6 декември 1990 г. отначало в Париж, а на следващия ден – в гр. Лион, Франция. Оценките на специалистите за изпълнението на българския хор са изключително високи. Подготвил с голяма любов премиерата на „Всенощното бдение“ в България на

20. 03. 1991 г. с хор „Родина“, проф. Васил Арнаудов си отива от този свят скропотливо на 19 март с.г. По случай 50-годишнината от основаването на Българската хорова капела, отново в зала „България“ на 30 октомври 1994 г. под диригентството на проф. Георги Робев прозвучават всички части на това забележително произведение. Съвсем наскоро то бе изпълнено изцяло, на 27 март т. г., в същата зала от Националния филхармоничен хор с диригент Славил Димитров. „Всенощното бдение“ Сергей Рахманинов с любов посвещава на паметта на своя учител, изтъкнатия църковен музиковед и хоров деятел Степан Смоленски (1848-1909). Това е една мащабна композиция, която се състои от 15 песнопения, девет от които са великолепни обработки на древни разпевки – гречески (№ 2, 15), киевски (№ 4, 5) и знаменен (№ 8, 9, 12, 13, 14), взети от богослужебни синодални певчески издания на Обихода.

Отношението на Рахманинов към древните разпевки и към наследството на руското певческо изкуство е много внимателно, от което и стилът на неговите обработки е значително по-аскетичен от стила на Чесноков, Гречанинов, Шведов. Тук композитораът умело използва преди всичко подгласно, полифоничния строеж на фактурата. В същото време никъде не се срещат форми на фуги, фугато или канони, така любими на композиторите, писали хо-

125-годишнина
от кончината
на Чайковски и
75-годишнина
от кончината
на Рахманинов

рова църковна музика от времето на Березовски и Бортнянски. Трябва специално да се отбележи внимателното отношение на композитора към текста, който е най-важен в църковното пеене.

„Всенощното бдение“ на Сергей Рахманинов може да се сравни с грандиозните симфонични произведения, създадени за хор. Според известния изследовател на руската църковна музика Иван Гарднер, чрез тази своя творба Рахманинов несъмнено открива нов етап на руската хорова богослужебна композиция и обработка на уставните напевки за хор. Майсторското владение на хоровата фактура, вникването в характера на църковното пеене и умелото използване на древноруските разпевки правят „Всенощното бдение“ на Рахманинов най-великият шедевр на руската църковна музика.

Църковните композиции на Чайковски и Рахманинов живеят и сега – изпълняват се на концертните сцени по света и в храмовете. Както се изказва Волоколамският митрополит Иларион (Алфеев), „за много хора те са станали един от източниците за познание на вярата“. Това е така, защото са преди всичко църковно-музикално творчество за слава Божия!

Ик. Кирил ПОПОВ

Гласът на св. отци

„Дори ако сте изкачили цялата лествица на добродетелите, пак се молете за опрощаване на греховете“. Св. Йоан Лествичник

„Нищо не е по-ценно от човека, въпреки че той е и остава смъртен“. Св. Йоан Златоуст

„Праведният обвинява първо себе си“. (Притч.18:17)

„Не търси духовен учител, който да понася твоите страсти, защото биваш воден от него към дълбока яма“. Св. Василий Велики

„Ако искаш да бъдеш воден от Бога, не искай да грешиш, защото ако съгрешиш, как ще си воден от Бога?“ Св. Йоан Дамаскин

„Когато хората се приближават до Бога, те се приближават един към друг и когато се приближават един към друг, те се приближават до Бога“. Авва Доротея

„Познаващият доброто никога не е злопаменен. Не мрази никого, дори и другият да е достоен за това, поради делата си“. Св. Климент Александрийски

„Можеш да избягаш от всичко, но не и от съвестта си“. Блажени Августин

„Отпадналият от добродетелта се стремят да примамят и другите, така че да не са сами в срама“. Св. Ефрем от Сироп

Подбор и превод от гръцки: Силва МАРИНОВА

НАУЧЕН ФОРУМ

Международен православен симпозиум по догматика в Баламанд, Ливан

От 7 до 9 юни в Баламандския университет, под патронажа на Негово Светейшество Йоан Х, патриарх на Антиохия и целия Изток, се провежда Шестият международен симпозиум на Международната асоциация на православните богослови (IAODT), озаглавен „Есхатологичната визия на православното богословие“.

Асоциацията обединява православни богослови, преподаватели по догматика – митрополити, епископи, свещеници, дякони, миряни – от Европа, Америка и Близкия изток. Досега Асоциацията се е събирала в Арад, Румъния (2007 и 2009 г.), Солун (2011 г.), София (2013 г.) и манастира „Карайман“ в Румъния (2016 г.).

Симпозиумът бе открит в патриаршеския Баламандски манастир с молебен от представителя на Негово Светейшество Йоан Х – Негово Високопре-

вието“), о. проф. Шефан Букию, декан на Богословския факултет в Букурещ („Христологичното измерение на есхатологията и нейното значение за съвременното православно богословие“), и проф. Мишел Ставру, Православен богословски институт „Св. Сергий“, Париж („Претържването на една есхатологична перспектива в православно богословие: какви последици?“).

На откриването присъстваха и редица официални лица, посланици на Румъния, Кипър, Гърция, изумени, декани и директори, преподаватели и студенти. Останалите сесии се провеждат в Богословския институт на Баламандския университет.

Вторият ден на конференцията, 8 юни, започна със сесия, озаглавена „Есхатологичната визия в православно богословие (II)“ и модерирана от проф. Мишел Ставру. Доклади представиха: Негово Високопреосвещенство проф. Кирил (Каперелос), епископ на Авдос (Вселенска патриаршия), Атински университет („Проблемът за апокатастасиса“), о. проф. Йоан Тулкан, декан на Университета в Арад („Църквата като проявление на Божието царство на земята: една основна тема за православно богословие“) и доц. г-р Марина Коловопулу от Атинския университет („Богословието като разстояние и общение: отношението, което сменя времето“).

Третата сесия със заглавие „Есхатологичната визия: Библейски и патристични основания (I)“ беше модерирана от Марина Коловопулу. В нея бяха представени: о. доц. г-р Николай Мошою, Университет в Сибу („Ето, виждам небесата отворени“

„Есхатологичната визия в православно богословие (I)“, модерирана от о. Порфирий (Георги), доклади представиха: проф. Никола Ксионис, Атински университет („Крайят на началото и крайят като начало: есхатологичният характер на богосло-

вият“), о. проф. Шефан Букию, декан на Богословския факултет в Букурещ („Христологичното измерение на есхатологията и нейното значение за съвременното православно богословие“), и проф. Мишел Ставру, Православен богословски институт „Св. Сергий“, Париж („Претържването на една есхатологична перспектива в православно богословие: какви последици?“).

Следващата, четвърта сесия със същото заглавие „Есхатологична визия: библейски и патристични основания“ (II) беше модерирана от о. проф. Йоан Тулкан. В нея се представиха: о. г-р Сава Кокудев от Софийския университет („Есхатологичната екисиология и евхаристийното понятие *metabole* у св. Йоан Дамаскин“), доц. г-р Ставрос Янзозлу от Атинския университет („Аспекти на сакраменталната есхатология на св. Николай Кавасила“) и о. доц. г-р Порфирий Георги, Баламандски университет („Есхатологичната перспектива на смъртта у св. Григорий Палама“). Денят включваше обиколка на кампуса на Баламандския университет, среща със зам.-ректора

г-р Жорж Нахас и екскурзия до историческия град Библос.

Българският представител на конференцията, протоіерей г-р Сава Кокудев – ефимерий на академичния паракилис и преподавател в Богословския факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“, беше в Ливан с благословението на Негово Светейшество Българския патриарх и Софийски митрополит Неофит и подкрепата на Софийска св. митрополия.

На третия ден от симпозиума (9 юни) се провеждоха няколко сесии. Петата сесия на конференцията, със заглавие „Есхатологична визия в румънската православна теология“, бе ръководена от о. проф. Шефан Букию и в нея бяха изнесени доклади от: о. г-р Михайл Бурлаку от Университета в Букурещ („Съзвучие между персонална и универсална есхатология в румънското православно богословие“), о. проф. Валер Бел, Университет в Клуж-Напока („Централното място на Исус Христос в есхатологичното богословие на о. Димитру Станилоев“), Александру Малуреану, категра „Образование“ на Румънската патриаршия („Богословието на Ди-

митру Станилоев за есхатологичната перспектива на общуването и общението“), както и о. г-р Николае Стан, декан на Богословския факултет на Университета в Крайова („Обожение на Вярващите: за вечния живот, според о. Димитру Станилоев“).

Шестата сесия бе озаглавена „Есхатологична визия и пророчата на Църквата“ и премина под модераторството на Пьотър Михайлов. В нея доклади представиха: о. проф. Кристиел Йожа, Университет в Арад („Есхатологията в неопатристичния синтез на XX век: координати и акценти“), г-р Пантелис Калаудзидис, ректор на Богословската академия във Волос, Гърция („Църква и нация в есхатологична перспектива“), архим. г-р Натанаил (Неакшу) от Университета в Яш („Есхатологичният характер на богословието или пророческото призвание на Църквата“) и о. доц. г-р Кристиан Сониа, зам.-декан на Богословския факултет на Университета в Клуж-Напока („Есхатологично измерение на християнската мисия“).

Последната сесия беше посветена на административните въпроси на IAODT, избора на Управителния съвет на IAODT, предложения за тема на следващия симпозиум, както и представяне на новия уебсайт на Асоциацията – www.iaodth.org. По време на последната сесия членовете на сдружението избраха о. Порфирий Георги, декан на Богословския институт „Св. Йоан Дамаскин“ на Баламандския университет, за президент на Асоциацията и о. Шефан Букию, декан на Богословския факултет на Букурещкия университет, за вице-президент на Асоциацията.

В неделя ден (10 юни) всички участници в симпозиума участваха в Божествена св. Литургия, предствоятелствана от Негово Високопреподобие Роман (Ал-Ханат), изумен на патриаршеския Баламандски манастир „Успение Богородично“.

Проповед произнесе о. Шефан Букию. В нея той изрази своята радост от литургичната пълнота и съслужението на свещениците, събрали се на това място от различни страни, което представлява истинско свидетелство за единството на Православната църква.

Прот. Сава КОКУДЕВ

ПРОДЪЛЖАВА АБОНИРАНЕТО ЗА „Църковен вестник“ – 2018 г.

1 година ..... 30,00 лв.
6 месеца ..... 15,00 лв.
3 месеца ..... 7,50 лв.
ед. цена ..... 0,70 лв.

АДРЕС НА РЕДАКЦИЯТА
СВ. СИНОД, София – 1000, ул. „Оборище“ № 4
тел. 02/987-56-11 / в. 245
За абонамент: 02/987-56-11 / в. 131
e-mail: sinizdat@gmail.com

Отговорен редактор на броя:
Александра Каралихалева

Материали се приемат в електронен формат.

Сумите за абонамент да се изпращат по банкова сметка или с пощенски запис на името на **Танка Тончева Христова**, като се изписват точният адрес и пощенският код на абоната!

Банкова сметка на Синодално издателство на БПЦ:
УниКредит Булбанк – София, ул. „Алабин“ № 58
IBAN BG97UNCN96601018147018, BIC код: UNCRBG9F

„Църковен вестник“ съдържа свещени текстове и изображения и не бива да се използва за битови нужди.